

Programma 3 Water en bodem

Provincie Noord-Brabant

Inleiding

De klimaatverandering is steeds meer zichtbaar, en daarmee de grote opgaven waarvoor de samenleving staat om te komen tot een klimaatrobust water- en bodemsysteem. De laatste jaren is Brabant geconfronteerd met extremen zoals droogte (leidend tot onder meer beregeningsverboden) en wateroverlast. De urgentie van de provinciale aanpak en uitvoering wordt hiermee nog verder onderstreept. In 2023 zijn de nieuwe KNMI-klimaatscenario's verschenen, we onderzoeken of er aanpassing van het provinciale beleid hierop nodig is.

Het rijksbeleid verandert. De rijksoverheid trekt via het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) meer regie naar zich toe op het domein van natuur, water en bodem. Het behalen van water, bodem- en klimaatopgaven is integraal onderdeel van het NPLG, en wordt gezien in relatie tot andere doelstellingen, zoals natuurherstel, stikstofreductie en toekomstbestendige landbouw. Ook heeft het Rijk expliciet benoemd dat het water- en bodemsysteem sturend moet worden voor de ruimtelijke ordening. De provincie krijgt hierbij een belangrijke rol in de uitvoering en verankering van deze structurerende keuze in het ruimtelijk instrumentarium. Voor de provincie betekent dit enerzijds een ondersteuning van de lijn en inzet in het Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027 (RWP), anderzijds zal komende periode gezien moeten worden hoe het Rijk haar sturende rol vormgeeft en wat dat betekent voor een mogelijke bijstelling van het Brabantse water- en bodembeleid.

Betreffende hoogwaterveiligheid voor de Brabantse burgers, beoordelen we de impact van de strategische beleidskeuzes van het Rijk over rivierbodemplugging en afvoercapaciteit in het kader van het Programma Integraal riviermanagement, de Beleidslijn Grote Rivieren, het al dan niet aanhouden en/of aanvullend aanwijzen van reserveringsgebieden waterveiligheid en tot slot de wettelijke waterveiligheidsnormering. Naast het landelijk gebied vraagt ook het stedelijk gebied nadrukkelijk aandacht ten aanzien van klimaatadaptatie. Het gaat dan om wateroverlast en hitte-stress in het stedelijk gebied, woningbouwopgaven in relatie tot het water- en bodemsysteem en klimaatadaptatie op grote bedrijventerreinen. Waar traditioneel en wettelijk afgekaderd de provinciale rol vooral ligt in het landelijk gebied, is er een toenemende vraag naar bovenwettelijke participatie en medefinanciering door de provincie van de klimaatadaptatieve inrichting van het stedelijk gebied (stad en bedrijventerreinen). We onderzoeken in hoeverre de provincie in de komende jaren deelneemt aan een vervolg van de lopende samenwerkingsovereenkomst Waterpoort 2020-2023.

Vanuit de provincie werken wij vanuit drie perspectieven aan een vitale bodem in Brabant: kennisontwikkeling vanuit o.a. BodemUp 2.0, precisielandbouw (zie programma 7 Landbouw en Voedsel) en bodemverontreiniging. Bodemverontreinigingen in zowel in de grond zelf als het grondwater - die een risico vormen voor mens, natuur of het grondwater (de zogenaamde spoedlocaties) - worden gesaneerd of beheerd. Wanneer er niemand meer aanspreekbaar is wordt de aanpak, vanuit de wettelijke taak Wet Bodembescherming en conform landelijke afspraken, uitgevoerd door de provincie met financiën vanuit het Rijk. De bodemsaneringsoperatie loopt zeker tot 2030. De natuurlijke waarde van de diepe ondergrond wordt beschermd en tegelijkertijd onderzoeken wij de benuttingsmogelijkheden voor maatschappelijke opgaven als de energietransitie.

Wat willen we bereiken?

Voldoende Water

Niet te weinig diep en ondiep grondwater en oppervlaktewater met optimale zoetwaterbeschikbaarheid en waterverdeling in geval van extreme droogte, en niet te veel oppervlaktewater, om ernstige regionale wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen.

De provincie is verantwoordelijk voor de regie rond (grond)watervraagstukken in Brabant, zodat er voldoende zoetwater beschikbaar is voor economische, ecologische en humane functies. De provincie is

daarmee een belangrijke partij in het vinden van de balans tussen beschermen en benutten. Veel partijen zijn nodig voor het realiseren van de doelen rond het (grond)waterbeheer in Brabant. De provincie kan dit niet alleen. Het analyseren en zonodig opvolgen van het advies van de onafhankelijke Adviescommissie Droogte 'Zonder water geen later' is een belangrijk speerpunt in 2024.

De provincie is bevoegd gezag ten aanzien van het diepe grondwater (voor drinkwater en grote industriële onttrekkingen). In strijd met de Kaderrichtlijn Water wordt er momenteel meer grondwater onttrokken dan aangevuld: in de Centrale Slenk is sprake van onbalans, niet alleen in Brabant maar ook in Limburg, Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen. Aanpak van de onbalans in het diepe grondwater vergt ook internationale samenwerking, hierover vindt overleg plaats.

Provincie en waterschappen zijn samen verantwoordelijk voor het ondiepe grondwater ten behoeve van natuur en landbouw. Structurele ontwatering en afwatering en verslechterde bodemkwaliteit leiden ertoe dat er te weinig water beschikbaar is. Extremen in het weer (met name hitte en droogte) zetten hier extra druk op. Voor de verdeling van zoet water worden, waar nodig, nieuwe gebiedsafspraken gemaakt. Bij droogte gelden regels voor beregening en worden prioriteiten in de watertoevoer vastgelegd (regionale verdringingsreeksen). Door snelle afvoer van water via beken en sloten (ontwatering), diepe onttrekkingen en beregening maar ook door verstedelijking, heeft het merendeel van de natuurgebieden in Brabant last van structurele verdroging. Hierdoor voldoen we niet aan de Kaderrichtlijn Water en worden tevens de doelstellingen voor biodiversiteit niet gerealiseerd.

Beleidsmatig is de verdrogingsaanpak vertaald naar 36.000 ha verdroogde natte natuurplek (NNP). In tranches wordt sinds medio jaren '90 gewerkt aan het herstel hiervan. We constateren dat forsere maatregelen worden gevraagd, juist ook buiten de natuurgebieden. De Maatwerkovereenkomsten (MOKs) met de waterschappen vormen de basis voor de realisatie van de groenblauwe opgaven tot en met 2027. Voldoende grondwater bereiken we door de grondwateraanvulling te verbeteren en door acties gericht op grootverbruikers en op verminderen drinkwatervraag bij consumenten. Om te voldoen aan de normen voor regionale wateroverlast en de afspraken over waterbeschikbaarheid te kunnen nakomen, maken we met onze partners (met name waterschappen en grondgebruikers) afspraken.

Indicatoren:

- De grondwatervoorraad is op orde en stabiel op termijn: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Voldoende grondwater voor de natuur: Areaal natte natuurplek dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 12.000 ha NNP niet langer verdroogd).

Wat gaan we daarvoor doen?

Grondwateronttrekkingen

Ook in 2024 loopt het proces rond de mogelijkheden in het verminderen van grondwater-onttrekkingen in samenwerking met de waterpartijen als onderdeel van de (concept-)droogteagenda.

Het bestuursakkoord 2023-2027 geeft het belang van dit onderwerp – het beperken van onttrekkingen – nadrukkelijk aan. Onderdeel hiervan is dat we onderzoeken, in samenwerking met de waterschappen, in welke vorm de grondwaterheffing, conform het bestuursakkoord, in 2025 verbreed kan worden op basis van het principe van de 'gebruiker betaalt'. Op het moment van verbreding overwegen we ook een verhoging van de grondwaterheffing voor grootgebruikers. Daarbij sluiten we aan op onderzoek naar aanleiding van motie 74a-2021 over de factoren die van invloed zijn op de verbreding van de grondwaterheffing. Dit onderzoek is eind oktober 2023 gereed.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Omvang vergunde grondwateronttrekkingen in mln. kubieke meter	285	(*)	(*)	(*)

(*) afhankelijk van de ontwikkelingen, de streefwaarde geeft nu de totale vergunde omvang aan van drinkwaterbedrijven en industrie weer, van de vergunningen waar de provincie bevoegd gezag voor is.

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

In 2024 zetten we vol in op projecten uit de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen om de KRW-opgave te behalen.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (KRW doelstelling 12.000 ha in 2027 (*))	3.500	6.500	8.000	9.600
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (doelstelling 27.000 ha in 2027(*))	7.000	13.000	18.000	21.700

* Streefwaarden aangepast zoals aangegeven bij Statenvoorstel 33/22A Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant 2023

Wat willen we bereiken?

Schoon Water

Schoon grond- en oppervlaktewater voor onze volksgezondheid en natuur, conform de normen van de Kaderrichtlijn Water; het voorkomen van verontreiniging en het beschermen van diepe grondwatervoorraden.

Schoon water is cruciaal met het oog op de leefbaarheid en gebruiksmogelijkheden van het water voor plant, dier, mens en economie. Bovendien moeten we op tijd voldoen aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water. Geen van de oppervlaktewateren in Brabant voldoet aan alle waterkwaliteitsdoelstellingen. De bemesting door de landbouw is in Brabant verantwoordelijk voor het grootste aandeel fosfaat en nitraat in het water. Sinds 2009 wordt tranchegewijs gewerkt aan de herstelmaatregelen; we zitten in de laatste zesjaarlijkse KRW planperiode (2022-2027). De inrichtingsmaatregelen die de waterschappen nemen (beek- en kreekherstel, natuurvriendelijke oevers en oplossen vismigratieknelpunten) hebben een positief effect op de aanwezigheid van waterplanten en vissen en op de helderheid van het water. Met de maatregelen die met name agrarische ondernemers moeten nemen in het kader van het 7^e Nitraat Actie Programma en het NPLG zal de emissie van nutriënten naar het oppervlakte- en grondwater verder afnemen.

Daarnaast wordt de waterkwaliteit negatief beïnvloed door medicijnresten, gewasbeschermingsmiddelen, plastics, hormonen en andere zeer zorgwekkende stoffen (zoals PFAS). Hierop worden maatregelen in gang gezet om het voorkomen van deze stoffen in het grond- en oppervlaktewater verder af te laten nemen.

De grond- en oppervlaktewaterkwaliteit blijft geschikt voor diverse vormen van gebruik en de waterkwaliteit voldoet aan de KRW-doelen. Niet alleen voor het menselijk gebruik, zoals bijvoorbeeld bij door de provincie aangewezen zwemlocaties, maar ook voor het behalen van natuurdoelen in grondwater-afhankelijke natuurgebieden, beken en kreken en andere KRW-oppervlaktewateren. De vervuiling met antropogene

stoffen wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt ook voor stoffen die niet expliciet benoemd zijn in de KRW zoals voor nieuwe antropogene stoffen, medicijnresten en microplastics. Zolang de goede toestand nog niet is behaald mag er geen trendmatige achteruitgang van de (grond)-water kwaliteit plaats vinden. Het grondwater voor het produceren van water voor menselijke consumptie (hoogwaardig gebruik voor drinkwater, bier, frisdrank, levensmiddelen) blijft zo schoon mogelijk. Het gaat om het grondwater in de diepere watervoerende pakketten en al het grondwater binnen beschermingszones. De waterkwaliteit wordt voor de lange termijn beschermd en de natuurlijke beschermende kleilagen in de ondergrond blijven onaangetast. De basis in heel Brabant moet op orde zijn. Hiervoor is het noodzakelijk om Brabant-breed afspraken te maken, maar specifieke aandacht moet er ook zijn voor grondwaterbeschermingszones en natuurgebieden.

Indicatoren:

Basis op orde: alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. (bevat verplichte indicator BBV: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit)

- Alle fysische, biologische en chemische parameters zijn op orde voor zowel de KRW-oppervlaktewateren als de overige oppervlaktewateren.
- Het grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische (grondwater)toestand;
- Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond)-waterkwaliteit plaats

Verminderde inbreng stoffen:

- De inbreng van antropogene stoffen en stoffen die expliciet in de KRW genoemd zijn wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt voor alle gevaarlijke stoffen, ook als er momenteel nog geen waternormen voor zijn, zoals voor PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en plastics.

Grondwater voor menselijke consumptie is blijvend beschermd:

- Bronnen openbare drinkwaterwinningen zijn op orde.

Deze indicatoren dragen bij aan de provinciale doelstelling om ‘3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander’.

Wat gaan we daarvoor doen?

Schoon grondwater

Indicator	2024	2025	2026	2027
Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan 7e NAP in de 8 met nitraat meest vervuilde grondwaterbeschermingsgebieden	70%	80%		
Aantal van de 8 met nitraat meest vervuilde grondwaterbeschermingsgebieden dat voldoet aan de norm (van 50 milligram nitraat/liter) in 2025	6	8		
Percentage deelnemers aan Schoon Water voor Brabant 2022-2026 in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (blijvende inspanning nodig)(*)	80%	80%	80%	

In afwachting van het vervolg Schoon water voor Brabant 2022-2026 is geen streefwaarde opgenomen in 2027.

Schoon oppervlaktewater

In 2024 zetten we vol in op projecten uit de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen om de KRW-opgave te behalen.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal kilometers (cumulatief) herstelde beken en kreken en Natuurvriendelijke oevers (Kaderrichtlijn Water doelstelling 610 km in 2027 (*))	300	400	410	450
Aantal (cumulatief) opgeloste vismigratieknelpunten (KRW-doelstelling 232 stuks in 2027 (*))	125	150	155	160

(*) Streefwaarden aangepast zoals aangegeven bij Statenvoorstel 33/22A Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant 2023

Wat willen we bereiken?

Veilig Water

Veiligheid tegen hoogwater in het hoofdwatersysteem en het regionaal watersysteem.

Bescherming tegen hoogwater is essentieel om Brabant leefbaar te houden en ruimte te hebben om te kunnen wonen en werken. Hoogwaterveiligheid gaat over de grote rivieren Maas en Merwede en over het regionale watersysteem. Dijken en andere primaire waterkeringen langs de grote rivieren moeten uiterlijk in 2050 aan de wettelijke waterveiligheidsnormen voldoen. Voor de keringen langs de Maas en Merwede is dat een taak van waterschappen en Rijkswaterstaat, waarbij het college van GS bevoegd is de dijkverbeteringsplannen goed te keuren. Mede naar aanleiding van de Kamerbrief 'Water en Bodem Sturend' (2022) en het Advies van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater (2022) is meer aandacht nodig voor samenhang tussen de hoge waterstanden in het regionaal watersysteem en hoofdwatersysteem.

Bij de waterveiligheidsstrategie van de grote rivieren zet de provincie in op een combinatie van versterking van de dijken en maatregelen om de rivier ruimte te geven; als provincie nemen we actief deel aan rivierverruimingsprojecten en voeren we (mede) de regie op de regionale strategie op niveaus van riviertakken (zoals de Bedijkte Maas) en de Maas en de Rijn. In integrale projecten combineren we de waterveiligheidsopgave met andere regionale en rijksopgaven, zoals natuur, economie, omgevingskwaliteit en identiteit (o.a. Zuiderwaterlinie). We onderzoeken de mogelijkheden om in aanmerking te komen voor een bijdrage vanuit de derde tranche PAGW-middelen (Programmatiese Aanpak Grote Wateren) voor de GetijdenMaas, van Lith tot Bokhoven. De provincie neemt actief deel in het nationale Deltaprogramma en de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement.

Regionale keringen langs de regionale rivieren, beken/kreken moeten voldoen aan de provinciale beschermingsnormen. De waterschappen staan aan de lat om dat te realiseren, waarbij zij met de provincie afspraken maken over de termijnen.

Indicatoren:

Brabant is beschermd tegen overstromingen en biedt Ruimte voor de rivier:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig. (100% voldoet aan de norm).

Wat gaan we daarvoor doen?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

De regionale keringen zijn in 2024 op orde, conform de actuele provinciale normen. Daarnaast neemt de provincie deel in het onderzoek onder het landelijk ontwikkelprogramma regionale keringen (ORK) over eventuele herijking van beleidskaders en regelgeving regionale keringen, zoals normeringsstelsel en zorgplicht. Dit heeft extra aandacht gekregen n.a.v. de hoogwaterramp in Limburg juli 2021 en de adviezen van de Beleidstafel wateroverlast en hoogwater.

Indicator	2024	2025	2026	2027
<i>Km te herstellen regionale keringen door het waterschap: i.h.k.v. provinciale toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen:</i>				
• Brabantse Delta	(*)			
• Aa en Maas	(*)			
• De Dommel	(*)			
• Rivierenland	(*)			

(*) Nader te bepalen, betreft een doorlopende 12-jaarlijkse toetsing, daarna te actualiseren voor 2024 e.v.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

De Maas-koploperprojecten (rivierverruimingsmaatregelen) Oeffelt en Meanderende Maas lopen tegen uitvoeringsuitdagingen aan ten aanzien van stikstof en inflatie. Bij 'Oeffelt' spelen belemmeringen ten aanzien van stikstof, eigenaarschap van de nieuwe brug en gestegen kosten, mede als gevolg van inflatie. Onder Deltaprogramma Maas en Rijn werken we als provincie ook mee aan beleidsontwikkeling: de Stuurgroep Deltaprogramma Maas (SDM, onder voorzitterschap gedeputeerde Noord-Brabant) en het Bestuurlijk Platform Rijn (BPR) zijn de bestaande samenwerkingsverbanden voor afstemming rijk-regio inzake enerzijds de voortgang van bestaande gebiedsprojecten (koploperprojecten en pilots) en anderzijds advies op de voorbereiding van Integraal Riviermanagement (IRM). IRM beoogt een integrale aanpak op meerdere opgaven: hoogwater (waterveiligheid), laagwater (zoetwaterbeschikbaarheid), scheepvaart, natuur, regionale economie en ontwikkeling.

Indicator	2024	2025	2026	2027
<i>Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)</i>				
• Meanderende Maas	Planuitwerking/Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Oeffelt	Planuitwerking/Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2027
• IRM pilot Hoogwater 's-Hertogenbosch / Crèvecoeur	Afronding en vervolgafspraken in samenhang met de aanpak in het regionaal watersysteem (HoWaBo-2)			
• Verlengde brug veerweg Alphen				

	realisatie			
--	------------	--	--	--

Ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken

De dijkversterkingsprojecten van de primaire keringen worden geprogrammeerd door het rijk en de waterschappen in het nationale Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De prioritering vindt plaats op basis van urgentie. In de tabel zijn de fases vermeld zoals gehanteerd in het HWBP. Binnen Brabant zijn veel dijkversterkingen urgent.

Indicator	2024	2025	2026	2027
<ul style="list-style-type: none"> Ravenstein-Lith (onderdeel Meanderende Maas) 	Planuitwerking/Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
<ul style="list-style-type: none"> Cuijk-Ravenstein 	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
<ul style="list-style-type: none"> Lith-Bokhoven 	Verkenning			
<ul style="list-style-type: none"> Doeveren 	Verkenning			
<ul style="list-style-type: none"> Geertruidenberg-Amer-Donge-Wilhelminakanaal 	Nog niet bekend			
<ul style="list-style-type: none"> Moerdijk-Drimmelen 	Verkenning	Verkenning		
<ul style="list-style-type: none"> Standhazensedijk 	Realisatie			
<ul style="list-style-type: none"> Willemstad-Noordschans 	Verkenning			

Wat willen we bereiken?

Vitale Bodem

Vergroten van de vitaliteit, sponswerking, resistentie tegen ziekten en natuurlijk productievermogen van de bodem voor duurzame landbouw en biodiversiteit.

Het besef van het belang van een vitale agrarische bodem groeit. 'Water en bodem sturend' als richtinggevend principe, komt steeds meer terug in de beleidsstukken van de verschillende overheden. De komende jaren willen we het inzicht in de opbouw en het functioneren van het water- en bodemsysteem in relatie tot de aard en intensiteit van het grondgebruik en de ruimtelijke samenhang verder vergroten. Daarnaast blijven we ons inzetten om nieuwe en bestaande kennis te delen en zoveel mogelijk agrarische ondernemers te stimuleren en ondersteunen om duurzaam bodembeheer een centrale plaats in de bedrijfsvoering te geven.

Indicatoren:

In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritaire N2000 gebieden en natte natuurgebieden, in de voedingsgebieden voor strategische grondwatervoorraden, grondwaterbeschermingsgebieden en gebieden met verhoogd risico op uitspoeling van nitraat en afspoeling van fosfaat is de bodem vitaal en worden de normen voor de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn gehaald:

- de sponswerking voor water en voedingsstoffen is op orde: verliezen van voedingsstoffen naar het grond- en oppervlakte- water zijn minimaal en er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
 - het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;
- Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaat adaptieve inrichting en gebruik.

Ecologische principes nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in:

- het aantal praktiserende boeren neemt toe.

Deze indicatoren dragen via een verbeterde (grond)waterkwaliteit bij aan de provinciale doelstelling van ‘3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander’.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

Een belangrijk instrument om onze doelen voor een vitalere agrarische bodem te realiseren is BodemUP. BodemUP helpt boeren bij het nemen van maatregelen voor een duurzamer bodem- en waterbeheer. In 2023 zijn we gestart met de uitvoering van BodemUP 2.0. De komende jaren willen we met BodemUP 2.0 doorgroeien naar 2200 deelnemende agrariërs in Brabant.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal hectaren (cumulatief) landbouwareaal binnen BodemUp	6.000	12.000	20.000	27.000

Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs

De kennis over bodemvitaliteit en duurzaam bodembeheer is volop in ontwikkeling. We ondersteunen projecten en onderzoeken die bijdragen aan kennisontwikkeling. Via onder andere BodemUP, het Netwerk Vitale Bodem Brabant, samenwerking met het onderwijs (de ‘groene’ opleidingen van het MBO (practoraat) en HBO (lectoraat)) delen en verspreiden we nieuwe en bestaande praktijkkennis en methoden voor verduurzaming van de voedselproductie.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal deelnemers aan kennisuitwisseling op praktijklocaties	500	500	500	500

Wat willen we bereiken?

Klimaatadaptatie

Aanpassen aan klimaatverandering in alle domeinen van het provinciale waterbeleid.

Aanpassen aan extreem weer (klimaatadaptatie) is urgent. Daarvoor is bewustwording bij en actief handelen door de Brabander belangrijk, dienen de effecten van klimaatverandering (hitte, droogte, wateroverlast door extreme buien, zeespiegelstijging) integraal te worden meegenomen in alle provinciale

doelen en moet de ruimtelijke inrichting op alle schaalniveaus (van woning en wijk tot regio en provincie) mede gericht zijn om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken. Dit doen we samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties, het bedrijfsleven en burgers. Wij pakken hierin de rol op die past bij onze provinciale verantwoordelijkheid.

Indicator:

- Brabant heeft in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting: Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RWP. (100% in 2050)

Wat gaan we daarvoor doen?

Bewustwording, samenwerking en verankering ‘klimaatbestendig handelen’

We zetten op verschillende manieren in op bewustwording van het belang van klimaatadaptief handelen bij de Brabander (Dutch Design Week, Embassy of Water, klimaatportaal, kennisontwikkeling) en sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij bestaande initiatieven en de belevingswereld van de doelgroep (Design Thinking).

We maken klimaatadaptatie onderdeel van al onze provinciale opgaven. We brengen daarvoor kwetsbaarheden in beeld en borgen klimaatadaptatie in programma’s en instrumenten.

We voeren regie op de samenwerking in Zuid-Nederland en actualiseren samen met onze partners, waaronder gemeenten en waterschappen het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie Zuid-Nederland.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Een actueel uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland	1	1	1	1
Percentage provinciale programma’s waarin klimaatadaptatie wordt verankerd	50%	70%	90%	100%

Concrete aanpak in projecten en gebieden

We dragen (financieel) bij aan projecten uit het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland en aan uitvoeringsprojecten gericht op het tegengaan van wateroverlast in het bebouwde gebied. We ontwikkelen bouwstenen voor en laten maatregelen gericht op klimaatadaptatie samenvallen met de aanpak in kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal medegefinancierde (uitvoerings)projecten gericht op klimaatadaptatie (cumulatief)	15	20	25	30

Beleidskaders en uitvoeringsagenda's

- Visie klimaatadaptatie inclusief uitwerking bestuursopdracht ‘Stoppen van de verdroging met een waterrobuuste inrichting van Brabant’
- Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027
- Beleidskader Milieu 2030 (o.a. bodemsaneringen)

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- GOB BV
- Brabant Water
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

- Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 verandert de bevoegdheid voor besluitvorming over het provinciale water- en bodembeleid, dat nu is vastgelegd in het Regionaal Water en Bodem Programma (RWP) 2022-2027. Aangezien het RWP de status heeft van een programma onder de Omgevingswet, is Gedeputeerde Staten in plaats van Provinciale Staten bevoegd voor het vaststellen van het programma. PS behoudt uiteraard haar budgetrecht. Daarnaast wordt onder de Omgevingswet de rol van de gemeenten belangrijker, en daarmee de plannen en processen waarin zij een leidende rol hebben. Een goede invoering van de omgevingswet bij de gemeenten is essentieel voor tijdige en inhoudelijk goed beoordeelde vergunningverlening. De provincie zal hierdoor vaker gevraagd worden om een watertoets en/of bodemadvies te geven, en dit af te stemmen met de mede-waterbeheerders zoals waterschappen, Rijkswaterstaat en drinkwaterbedrijven.
- De Kaderrichtlijn Water opgave voor voldoende en schoon water vergt meer voorbereidingstijd dan door onze uitvoeringpartners, in het bijzonder de waterschappen, gedacht en vergt vanwege kostenstijgingen meer middelen dan heden beschikbaar. Dit onder meer vanwege de complexiteit van de uit te voeren projecten, waardoor de KRW- doelrealisatie 2027 verder onder druk staat en te behalen prestaties in 2023 lastig te ramen zijn. Dit is onderwerp van de programmeringsgesprekken en bestuurlijke gesprekken met de waterschappen op basis van uitvoeringsafspraken in de Maatwerkovereenkomsten (MOKs) 2022-2027 tussen waterschappen en provincie.
- Voor maximaal doelbereik van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is een toereikend instrumentarium daarbij van cruciaal belang. Op dit moment wordt het instrumentarium niet toereikend geacht.
- Het Transitiefonds Landelijk Gebied en Natuur biedt mogelijkheden om een impuls te geven aan de realisatie van de waterdoelstellingen. In overleg met het Rijk, Provinciale Staten en onze Brabantse uitvoeringpartners, zoals de waterschappen, beogen wij deze inhoudelijke, instrumentele en financiële mogelijkheden in de uitwerking van het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG) maximaal te benutten.
- Een toenemend aandachtspunt is de uitvoeringskracht en betrokkenheid van partners ten behoeve van de opgaven in het stedelijk gebied. Door toenemende urgentie en uitvoering van water- en bodem gerelateerde opgaven aan de ene kant en een verder toegenomen druk op beschikbare capaciteit (door onder andere de spanning op de arbeidsmarkt) staat de uitvoeringskracht bij gemeentes sterk onder druk. Hiermee is het risico op vertraging in de uitvoering toegenomen. Indien de huidige situatie niet wijzigt, zal de uitvoeringskracht komende jaren een belangrijk aandachtspunt blijven.
- Bij de samenwerkingsovereenkomst realisatie heropening Roode Vaart - waarbij de gemeente Moerdijk en de provincie Noord-Brabant risicodragende partijen zijn - speelt een juridisch geschil tussen de gemeente Moerdijk en de realiserende bouwcombinatie. Daarnaast is er een geactualiseerde kostenraming. Eind 2023 komt meer zicht op de financiële impact van deze ontwikkelingen.

Wat mag het kosten?

Lasten

Maatwerkovereenkomsten met waterschappen

De uitgaven met betrekking tot de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen volgen het kasritme dat is opgenomen in de in 2023 verleende beschikkingen aan de waterschappen. Op basis van de maatwerkovereenkomsten werken we samen met de waterschappen aan o.a. de DHZ-opgave en de KRW-opgave, waarbij we streven naar een snelle uitvoering vóór 2027. Dit wordt weerspiegeld in het gevraagde kasritme en resulteert in een uitgavenimpuls in 2024 (€ 6,0 mln.).

Onderhoud vaarwegen

Het wegwerken van de onderhoudsachterstand in de baggeropgave leidt tot een € 2,0 mln. hogere lastneming in 2024.

Rivierverruimingsprojecten

In 2024 komen twee rivierverruimingsprojecten in de realisatiefase. Hierdoor zullen de uitgaven op rivierverruiming met € 3,5 mln. stijgen.

Vitale Bodem

In 2023 is gebruik gemaakt van de rijksregeling SPUK Uitvoeringskosten 2022-2023 NPLG ten behoeve van BodemUp 2.0. In 2024 komen deze kosten weer ten laste van de provinciale middelen. Dit leidt tot € 2,2 mln. meer uitgaven in 2024.

Toevoeging Grondwaterheffing

Als gevolg van de ophoging van de tarieven van de grondwaterheffing (Statenvoorstel 33/22 Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant 2023) wordt de toevoeging aan de voorziening grondwaterheffing met € 3,8 mln. verhoogd.

Europese subsidieregeling POP3

In 2024 vinden geen uitgaven plaats ten laste van de Europese subsidieregeling POP3 welke vanaf 2023-2024 wordt opgevolgd door de GLB-NSP regeling. Dit leidt tot € 1,1 mln. minder geraamde uitgaven.

Baten

Inkomsten Grondwaterheffing

Als gevolg van de ophoging van de tarieven van de grondwaterheffing (Statenvoorstel 33/22 Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant 2023) worden de geraamde inkomsten aan grondwaterheffingen met € 3,8 mln. verhoogd.

Specifieke uitkering 2^e fase Deltaprogramma Zoetwater

Voor de uitvoering van de 2^e fase Deltaprogramma Zoetwater ontvangt de provincie een rijksbijdrage. Dit project is onderdeel van de maatwerkovereenkomsten die de provincie met de waterschappen heeft afgesloten. Door de stijging van de geraamde kosten in 2024 ten opzichte van 2023 met € 1,3 mln. stijgen ook de geraamde inkomsten evenredig mee.

3. Water en Bodem

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2022	2023 na wijz.	2024	2025	2026	2027

Lasten

Programmalasten	27.197 N	42.056 N	55.995 N	45.859 N	49.912 N	30.162 N
Toerekening organisatiekosten	5.604 N	6.324 N	4.615 N	4.615 N	4.615 N	4.055 N
Totaal Lasten	32.801 N	48.380 N	60.610 N	50.474 N	54.527 N	34.217 N

Baten

Programmabaten	9.350 V	12.859 V	15.465 V	14.465 V	18.263 V	14.049 V
Baten toerekening organisatiekosten	843 V	0	0	0	0	0
Totaal Baten	10.193 V	12.859 V	15.465 V	14.465 V	18.263 V	14.049 V
Saldo van baten en lasten	22.608 N	35.520 N	45.145 N	36.009 N	36.265 N	20.168 N

Onttrekking aan reserves	20.488 V	26.312 V	36.086 V	28.460 V	30.021 V	13.153 V
--------------------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Bedragen x € 1.000	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2022	2023 na wijz.	2024	2025	2026	2027

Onttrekking aan reserve	20.488 V	26.312 V	36.086 V	28.460 V	30.021 V	13.153 V
Reserve Bodem; DU Bodem	2.615 V	1.871 V	1.074 V	874 V	8.562 V	-
Reserve Regionaal Waterprogramma	17.873 V	24.440 V	35.012 V	27.586 V	21.459 V	13.153 V

(bedragen x € 1.000)	saldo per	saldo per	saldo per	saldo per	saldo per	saldo per
	01-01-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

3. Water en Bodem						
Reserve Bodem; DU Bodem	28.021	26.524	25.450	24.576	16.014	16.014
Reserve Regionaal Waterprogramma	88.553	81.346	52.654	30.830	15.132	7.753